

Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema

Architektūros sritis

Ekspertinio vertinimo ataskaita

Ši santrauka yra tyrimo *Stebėsenos, analizės ir modeliavimo sistemos kokybinių rodiklių nustatymas. Architektūros sritis*, vykdomo siekiant sukurti Kultūros ir meno projektų ir procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistemą (SAMS), dalis.

Parengė dr. Eglė Navickienė

Santrauka parengta vykdant projektą „Kultūrinės plėtros projektų ir procesų valdymo, stebėsenos ir analizės sistemos sukūrimas ir išbandymas“.

Projektas bendrai finansuojamas iš Europos socialinio fondo lėšų (Projekto Nr. 10.1.1-ESFA-V-912-01-0033).

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Autorių išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

Turinys

Ataskaita	4
Architektūros srities apibrėžimas	4
Architektūros srities Proceso aprašymas	4
Architektūros srities veiklų sąrašas.....	10
Architektūros srities Proceso ir Projekto įvertinimas	14
LKT architektūros srities projektų vertinimo kriterijai.....	18
LKT architektūros srities projektų rodikliai.....	19
Literatūros šaltiniai.....	21
Santrauka	23
Architektūros srities apibrėžimas	23
Architektūros srities veiklų sąrašas.....	23
Architektūros srities produktų ir paslaugų sąrašas	24
Architektūros srities raidos apibrėžimas.....	24
Architektūros srities projekto apibrėžimas	24
Architektūros srities raidos vertinimo kriterijai	25
Architektūros srities raidos rodikliai	25
Architektūros srities projekto vertinimo kriterijai	26
Architektūros srities projekto rodikliai	27

Ataskaita

Architektūros srities apibrėžimas

Architektūra yra menas formuoti erdvę įvairiuose masteliuose, skirtas žmogaus aplinkai kurti, įgyvendinti, transformuoti ir interpretuoti. Architektūroje sudėtingais ryšiais sąveikauja meninės kūrybos, techninio projektavimo, teritorijų planavimo, paveldo apsaugos, statybos, administravimo, mokslinių tyrimų ir reprezentavimo veiklos. Šiose veiklose suderinami funkciniai, estetiniai ir etiniai visuomenės poreikiai su socialinėmis-kultūrinėmis, ekonominėmis bei gamtinėmis sąlygomis ir techninėmis bei teisinėmis galimybėmis. Architektūrinės kūrybos rezultatai reikšmingai prisideda prie žmogaus aplinkos, taigi ir gyvenimo kokybės¹.

LR architektūros įstatyme pateikiamas apibrėžimas: „architektūra – funkcinis, erdvinis ir vizualiai suvokiamas meninis statinių, urbanistinių kompleksų ir kraštovaizdžio formavimas“ architektūrą susiaurina iki materialaus jos pavidalo formavimo, atsiejant ją nuo socialinių reikmių bei lūkesčių, nuo kultūrinio-vertybinio pagrindo, nuo transdisciplininio įvairių žmogaus veiklos sferų susiejimo, nuo jos įvairialypio suvokimo, interpretavimo bei reprezentavimo – nuo viso to, kas architektūrą daro visaverte ir kokybiška.

Architektūros srities Proceso aprašymas

Architektūra yra fizinė mūsų kultūrinio identiteto išraiška ir jos indėlis kuriant kokybišką aplinką yra esminis. Pripažįstant, kad mūsų savijautą įtakoja aplinkos kokybė, ir mes visi daugiau nei 80 % laiko praleidžiame pastatuose, pastatų ir viešų erdvių aukšta meninė, funkcinė, technologinė ir atlikimo darbų kokybė didele atsakomybe gula ant architektūros profesionalų pečių².

Kultūros ir meno kontekste

Architektūra yra reikšminga kultūros ir meno sritis dėl žmonių elgsenos formavimo ir paveikumo jų savijautai, dėl rezultatų ilgalaikiškumo ir tiesioginio pasiekiamumo, dėl laikmečio vertybinių visuomenės prioritetų ir vietos tapatumo įkūnijimo ir tai perteikiančio gausaus paveldo. Architektūrinį aplinkos formavimą Davoso

1 Apibrėžimas suformuluotas apibendrinus apibrėžimus, pateiktus 1) tarptautiniuose dokumentuose: EAAE Charter on Architectural Research, 2012; ACE Quality charter on the provision of architectural services to society, 2009; UIA Accord on recommended international standards of professionalism in architectural practice, 2002; ACE sector study. The architectural profession in Europe, 2018; 2) iškilų Lietuvos architektų: A. Baldišiūtės, R. Buivydo, G. Janulytės-Bernotienės, I. Daujotaitės, J. Glemžos, A. Kančo, A. Mačiulio, L. Mardoso, J. Minkevičiaus, A. Nasvyčio, S. Prikockio, M. Šaliamoro, E. Staniūno, L. Vaičio, J. Vanago ir G. Vieversio interviu, 2015-2020 m.

2 ACE Quality charter on the provision of architectural services to society. 2009.

deklaracija (2018) įvardina kaip kultūrinį veiksma, mat būdai, kuriais visuomenė sugyvena, vystosi ir kuria savo aplinką, savo esme yra kultūriniai. Aukštos kokybės aplinką ir jos kūrimą (*Baukultur*) šis dokumentas grindžia holistiniu požiūriu, kuris išauga iš kultūros, aktyviai kuria socialinę sanglaudą, užtikrina aplinkos tvarumą ir prisideda prie visuotinės sveikatos ir gerovės. Integralus požiūris padėtų išvengti dalies Europos kraštovaizdžių skaudulių, nuo tokių, kaip numenkinta architektūrinė kūryba, netvari statyba, beveidė miestų plėtra ar neatsakingas žemės plotų naudojimas, iki tokių, kaip nykstančios kultūrinės vertybės, identitetas, tradicijos, prarandami istoriniai objektai ir pan.³.

Apklausti architektai vieningai teigia, jog architektūra yra menas⁴. Meninį pagrindą architektūros apibrėžime įvardina ir LR architektūros įstatymas⁵. Lyginant su kitomis meno sritimis, architektūra yra išskirtinio poveikio visiems visuomenėms nariams dėl nuolatinio aktyvaus santykio su jos naudotojais; ja nuolat naudojasi ir tie, kurie ignoruoja kitų meno sričių kūrinius. Anot Europos architektų tarybos, architektūra yra vienintelė iš visų menų, kurio reikia kiekvienam, nes ji teikia fizinę pastogę visoms žmonių veikloms; stebėtina, kad ji mažiausiai pažįstama visuomenei⁶. Meninis architektūros pagrindas neretai pamiršamas teisiniuose, administraciniuose, vertinimo procesuose, atliekant ir įgyvendinant architektūrinius projektus, kuomet architektūrinė kūryba supaprastinama ir nuvertinama iki procedūrų, utilitaraus statybos lygmens ar ekonominių kainos skaičiavimų. Tam tikrus kokybinius pokyčius profesinė bendruomenė iniciavo Architektų rūmų veiklomis, kaip architektūros kokybės kriterijų aiškinimasis, LR Architektūros įstatymu (2017) įteisintais architektūros kokybės kriterijais, nuo 2018 m. veikiančių Regioninių architektūros tarybų veikla. Tam, kad poreikis architektūros kokybei, jos meninės prigimties matymas rastųsi ir augtų už profesinės bendruomenės ribų, būtinas visuomenės, ypač tos jos dalies, kuri veikia ar įtakoja miestų plėtros ir statybos procesus, ugdytas, švietimas, informavimas.

Socialiniuose, politiniuose, ekonominiuose kontekstuose

Nors yra meno sritis, pagal poveikio mastą architektūra yra strategiškai reikšminga valstybei ir svarbi visuomenei per viešąjį interesą. Pagal Europos parlamento ir tarybos direktyvą 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (2005), viešasis interesas apima architektūrinio projektavimo, pastatų kokybės, jų derinimo prie aplinkos, gamtos bei miesto landšafto paisymo ir pagarbos valstybiniam bei privačiam paveldui klausimus⁷. LR Architektūros įstatymas šiuos klausimus praplečia visuomeninių, valstybės, savivaldybių bendruomenių ir privačių interesų derinimu⁸.

3 Davos Declaration. 2018. Towards a high-quality *Baukultur* for Europe.

4 Iškilų Lietuvos architektų interviu, 2015-2020 m.

5 LR Architektūros įstatymas. 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425.

6 ACE policy position 2016. Dissemination of Architecture Culture. The Architects' Council of Europe.

7 Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/36/EB. 2005 m. rugsėjo 7 d. dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo.

8 LR Architektūros įstatymas. 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425.

Architektūra yra glaudžiai susijusi:

- su visuomenės gerove – per architektūros įtaką žmonių fizinei ir psichinei sveikatai, bendruomenių socialiniams ryšiams, saugumui, lygiateisiškumui;
- su ekonomika – tai įtaka ekonominiams interesams įgyvendinti per sąsają su statyba – viena didžiausių šalies ekonomikos sričių. Statybos srityje, kurioje realizuojami architektūriniai aplinkos formavimo sprendiniai, yra sukuriama 7,5 proc. viso šalies BVP⁹. 2018 m. visas statybos sektorius sudarė 13,9 proc. šalies BVP¹⁰;
- su politika, nes strategiškai vystoma valstybė, regionai ir miestai per erdvinio teritorijų planavimo dokumentus, kaip LR teritorijos bendrasis planas ir pan.
- su technologijomis, ypač su sprendžiančiomis augančius energetinio ar kitokio efektyvumo, komforto reikalavimus, susietus su aplinkos ir pastatų tvarumu, su besikeičiančiomis projektavimo ir statybų technologijomis, kaip statinio informacinis modeliavimas ir pan.;
- su aplinkosauga – per žmogaus teisės gyventi tinkamoje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje užtikrinimą.

Šios sąsajos veikia nepakankamai sklandžiai ir galimas optimalus architektūros poveikis visuomenei, ekonomikai, politikai, aplinkosaugai nėra pasiekiamas. Apklausti architektai vieningai teigia, kad yra pajėgūs ir nusiteikę kurti humaniškesnę aplinką, projektuoti patogesnius, tinkamesnius pastatus, bet jų sprendimai dažnai nėra priimami, o paieškos – skatinamos. Jie teigia, kad investitoriai, užsakovai, politikos formuotojai, statybininkai renkasi jiems priimtinius pelningesnius, pigesnius ar greitesnius sprendimus, siekia sau palankių tikslų, mano žinantys geriausius variantus ir neįsiklauso, nepriima architektų nuomonės, neįvertina geros architektūros kuriamos pridėtinės vertės. Europos architektų tarybos nuomone, palankesnę santykį galima pasiekti tik ugdant visuomenę, ypač vaikus bei jaunimą, ir šviečiant specialistus, kurie priima su aplinkos kūrimu susijusius sprendimus, t. y. lavinant architektūros supratimą ir auginant visuomenės poreikį gerai architektūrai.

Kituose, su architektūros sritimi susijusiuose kontekstuose

Reglamentuojama profesija. Tos profesijos, kurios susijusios su visuomenės sveikatos apsauga, sauga ir vartotojų apsauga, yra reglamentuojamos¹¹. Anot Europos architektų tarybos, architektų reglamentavimas užtikrina visuomenės sveikatą, saugumą ir gerovę; vienodas veiklos sąlygas; standartų nuoseklumą; paslaugų kokybę¹². Lietuvoje yra 35 reglamentuojamos profesijos, ir architektūra yra viena iš jų¹³.

9 Veličkaitė D. Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje. VU. Daktaro disertacija, 2019.

10 <http://www.statybininkai.lt/lt/lietuvos-statyb%C5%B3-sektorius>

11 Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/36/EB. 2005 m. rugsėjo 7 d. dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo.

12 ACE policy position 2016. Regulation of architects. The Architects' Council of Europe.

13 Reglamentuojamų profesijų sąrašas.

Tarpsritiškumo pasekmės projektavimo, švietimo, mokslo administravime

Architektūra yra integruojanti veikla, besisiejanti su įvairiomis sritimis ir tai lemia tam tikras prieštaras. Savo prigimtimi architektūrinė kūryba yra meninė. Kad architektūrinis projektas būtų patvirtintas, ir statinys realizuotas, daug dėmesio tenka skirti projektavimo procedūroms. Reglamentuota visa projekto rengimo tvarka, derinimo tvarka, atsakomybė, dalyvauja valstybės administraciniai vienetai, ypač rengiant urbanistinius projektus. Be formalių procedūrų, architektas bendradarbiauja su konstruktoriais, inžinieriais, investuotojais, statybininkais. Tenka derinti profesionalų požiūrių įvairovę, prioritetų ir vertybinius skirtumus, ar netgi įveikti prieššįškumą bendradarbiaujant. Tarkim, statybininkas architektą laiko svajotoju menininku, investuotojas – išlaidautoju. Meno atstovai nelaiko „savu“ kaip pragmatiško braižytojo.

Tarpsritinė padėtis įneša sumaištį administravime. Architektūros srities vystymas, priežiūra ir finansavimas paskirstytas tarp Aplinkos, Kultūros ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų, o tai nesudaro sąlygų vieningai organizuojamiems ir sklandiems procesams.

Architektūros studijos priskiriamos menų studijoms, o architektūros teorijos ir kritikos magistrantūros ir doktorantūros studijos priskiriamos humanitarinių mokslų menotyros kryptčiai¹⁴. Dėl to studijuojant visas tris pakopas, tenka keisti profilį iš menų studijų į humanitarinių mokslų menotyros kryptties studijas. Mokslo klasifikatoriuje architektūros disciplinos iš viso nėra, architektūros moksliniai tyrimai yra priskiriami humanitarinių mokslų menotyros kryptčiai H003¹⁵.

Architektūros tvarumas

Visuotinai pripažįstama, kad pastatai yra didžiausias sektorius, galintis prisidėti prie energijos taupymo: Europoje pastatuose sunaudojama 40 % visos energijos, išmetama 36 % viso CO₂ kiekio ir manoma, kad 75 % mūsų būstų yra energetiškai neefektyvūs. 2014 m. ES vadovai susitarė dėl įpareigojančių tikslų iki 2030 m. sumažinti ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą bent 40 % mažiau, nei 1990 metais ir pasiekti bent 27 % atsinaujinančios energijos¹⁶.

Architektūros profesijos Europoje studija atskleidžia nedidelį poreikį energetiškai efektyvių pastatų projektavimui Lietuvoje 2018 m. 74 % Lietuvos architektų beveik neprojektavo (mažiau nei 10 % visų projektų) beveik nevartojančių energijos pastatų (*nearly zero energy standards*) ir 62 % Lietuvos architektų beveik neprojektavo (mažiau nei 10% visų projektų) rekonstrukcijų, paverčiančių esamus pastatus beveik nevartojančiais energijos pastatais. Panaši praktika būdinga ir kaimyninėms Baltijos ir Skandinavijos šalims¹⁷.

14 Studijų ir mokymo programų registrai. LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

15 Mokslo kryptčių klasifikatorius. 2019. LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

16 ACE policy position 2016. The role of architecture in energy efficient construction. The Architects' Council of Europe.

17 ACE sector study. The architectural profession in Europe 2018. The Architects' Council of Europe.

Europos architektų taryba nelaiko išmaniųjų (*smart*) pastatų projektavimo universaliu sprendimu, siekiant sumažinti išmetamą CO₂ kiekį. Šių pastatų eksploatavimas nėra ilgalaikis ir jų kasdienė priežiūra sudėtinga. Taupant energijos vartojimą, didesnę dėmesį reikia skirti visam pastatų gyvavimo ciklui pagal tokius parametrus kaip pastato forma ir masė, pritaikymas klimato sąlygoms, padėtis vietovėje, vietos išteklių naudojimas, funkcija ir pan. Pasyvūs, žemųjų technologijų (*low-tech*), vietoje patikrinti sprendimai, kurie neieškoja energijos ir yra atsparesni žmogaus klaidoms, efektyviai prisidėtų prie aplinkos tvarumo. Projektuojant tvarius pastatus ir miestus taip pat reikia atsižvelgti į ekonominius, socialinius, aplinkos, politinius ir kultūrinius aspektus, įtakančius aplinkos kaitą. Architektai gali holistiškai susieti įvairius faktorius ir kurti bendruomenėms saugią, sveiką ir humanišką gyvenamąją aplinką, prisidėti prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos padarinių¹⁸.

Architekto profesijos socialinio statuso nuvertinimas

Viena esminių pastarojo meto problemų architektūros srityje yra profesijos socialinio statuso nuvertinimas, akivaizdus tiek visuomenės požiūryje, tiek profesinėje savykoje¹⁹. Architekto profesija yra viena iš vadinamųjų penkių tradicinių profesijų: teisininko, gydytojo, dvasininko, architekto ir inžinieriaus. Buvusi viena iš elitinių ir geriausiai apmokamų profesijų, pastaraisiais metais ji nebepatenka net į geriausiai apmokamų specialybių pasaulyje 100-uką, vietą užleidusi IT ir kompiuterinių tinklų architektams²⁰. Žiūrint plačiau, visuomenės požiūris į architektūrą ir profesijos tapatybės bei savivertės krizė sietini su keletu priežasčių. Globaliu mastu keičiasi visuomenės vertybės ir prioritetai. Pagarba profesionalui, jo išsilavinimui, intelektui ir jo kuriamai gerovei palaipsniui amžių sandūroje užleido vietą verslininko ir jo uždirbamo pelno sureikšminimui. Greitėjant gyvenimo tempui, ilgaamžiškumas ir pastovumas nustoja būti vertybėmis, o pastatai, interjerai, aplinka suvokiami kaip laikini, greit ir lengvai pakeičiami, tad menksta poreikis ilgalaikiai architektūros kokybei. Įsigalint alternatyviam virtualiam pasauliui, dėmesys supančiai, ir ypač reprezentuojančiai, aplinkai dalinai perkeliamas iš realios į virtualiąją. Be to, modernistinės architektūros palikimą visuomenė neretai priskiria architektų, negebančių įsijausti į vietos specifiką, jautriai formuoti aplinkos įvairovę ar atliepti individualiems poreikiams, nehumaniskumui. Atitinkamai architekto platus išsilavinimas, jo specifiniai gebėjimai neteko išskirtinumo visuomenės akyse, jį imama suvokti eiliniu paslaugos teikėju²¹.

Tam tikra prasme architektams nuvertinimas yra ypač skausmingas dėl studijų metais daugybę kartų girdėto pasakojimo, mistifikuojančio ypatingą architekto statusą ir reikšmę praeityje. Baigęs studijas jaunas architektas, tikintis profesijos teikiama išskirtine galia kurti pasaulį, susiduria su kitokia realybe, jei lygintume ne tik su tolimesnėmis praeitimi, bet ir su pastaraisiais dešimtmečiais. Apklausti vyriausios kartos architektai, projektavę tarybiniu laikotarpiu, pabrėžė savo profesijos – superprofesijos – ypatingą statusą. Tuo laikotarpiu profesija buvo laikoma prestižine ir gerbiama tiek projektavimo procesuose dalyvaujančių politikų, statybininkų ir kitų specialistų,

18 ACE policy position 2016. The role of architecture in energy efficient construction. The Architects' Council of Europe.

19 „Architecture is generally a poor relative to things like film, fashion and product design. Even though it is economically more important, for some reason it is not getting the recognition.“ – Tamsie Thomson in *The Architects' Journal*.
<https://www.archdaily.com/773971/architecture-is-121-definitions-of-architecture>

20 <https://money.usnews.com/careers/best-jobs/rankings/the-100-best-jobs>

21 Iškilų Lietuvos architektų interviu, 2015-2020 m.

ties plačiosios visuomenės. Architektai buvo sau užsikėlę atitinkamą papildomą našą – kultūrinę misiją, visuomenės ugdymą, viso statybų proceso organizavimą ir koordinavimą²². Specifinį architekto, kaip profesionalo, vaidmenį tarybiniu laikotarpiu nulėmė valstybinė nuosavybė, sudariusi sąlygas plataus masto urbanistinėms strategijoms ir masinei statybai, pakeitusiai miestus ir jų aplinką. Iš „dirigento“ vaidmens tuo laikotarpiu, pastaruoju metu architektas statybų procesuose tampa paslaugos vykdytoju. Kalbinti projektuojantys architektai skundžiasi, kad jų statusas lyginant su užsakovu, statybininku, politiku sumenkęs, nepaisoma jų sprendimų, jiems tenka dengti nuostolius už nesėkmes²³. Architekto profesijos prestižo smukimą pasauliniu mastu daugmaž amžių sandūroje, kai kuriose šalyse anksčiau, kai kuriose vėliau, patvirtino kolegos ne tik iš Europos, bet ir iš JAV, Japonijos asmeninių pokalbių metu.

Moterys architektūroje

Tradiciskai vyriška laikytoje architekto profesijoje moterys aktyviai dalyvauti pradėjo XX a. Nepaisant didelio moterų įnašo ir vaidmens architektūrinėje veikloje, jų reikšmė profesionalioje praktikoje nepakankamai įvertinta. Tipiniu pavyzdžiu laikytinas Denisės Scott Brown atvejis. Denisė Scott Brown ir jos vyras bei bendraautoris Robertas Venturis yra laikomi vienais įtakingiausių XX a. architektų, tačiau 1991 m. Pritzkerio premija buvo apdovanotas tik Robertas Venturis. Viešojoje erdvėje daug diskutuojama apie kūrybinio indėlio architektūros srityje pripažinimą nepriklausomai nuo lyties, pastaruoju metu šie klausimai pasauliniu mastu yra užaštręję. Pagrindine problema laikoma projektavusių architektų ir planuotojų autorystės viešas nepripažinimas ir jų indėlio neįvertinimas²⁴.

Šis procesas lygiagrečiai vyksta ir Lietuvoje. Lietuvoje XX amžiaus antroje pusėje architektūros specialybės absolventų moterys sudarė pusę visų absolventų, o XXI a. moterų absolventų yra žymiai daugiau. Per palyginti trumpą laikotarpį Lietuvos moterys architektės įnešė nemažą indėlį formuojant Lietuvos urbanistinį kraštovaizdį, tačiau nemaža dalis šių darbų liko nepastebėti ir vienaip ar kitaip neįvertinti²⁵.

Architektų veiklos rezultatų neįvertinimas akivaizdus ne tik istorinėje raidoje, bet ir atsispindi jų dabartiniame uždarbyje. Europos architektūros tarybos tyrimas atskleidė, kad 2018 m. vyrų architektų atlyginimas už tą patį darbą atliekančių moterų atlyginimą Europos šalyse buvo didesnis 25 %; Lietuvoje moterų ir vyrų architektų darbo užmokesčio atotrūkis buvo 20 %²⁶. Palyginimui, Lietuvoje 2018 m. moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis Oficialiosios statistikos portalo duomenimis sudarė 13 %²⁷, SODRA duomenimis – 16,6 %²⁸.

22 Iškilų Lietuvos architektų interviu, 2015–2020 m.

23 Iškilų Lietuvos architektų interviu, 2015–2020 m.

24 Lakštauskienė V. Moteris architektė: profesinio išsilavinimo ir veiklos raida. *Mokslas – Lietuvos ateitis*. 2015, T. 7 Nr. 1, p. 78–88.

25 Lakštauskienė V. Moteris architektė: profesinio išsilavinimo ir veiklos raida. *Mokslas – Lietuvos ateitis*. 2015, T. 7 Nr. 1, p. 78–88.

26 ACE sector study. The architectural profession in Europe 2018. The Architects' Council of Europe.

27 Moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis. Oficialiosios statistikos portalas.

28 <https://www.sodra.lt/lt/naujienos/vyru-ir-moteru-pajamu-skirtumai-mazeja-taciau-vis-dar-kelia-socialiniu-issukiu>

Architektūros srities veiklų sąrašas

LR architektūros įstatymo²⁹ 4 straipsnyje nurodytos architektų veiklos, kurios apima ir 8 straipsnyje nurodytas atestuotų architektų veiklas, Architektūros sektoriaus profesinio standarto I etapo tyrimų ataskaitoje³⁰ skirstomos į dvi kryptis: į su projektavimu susijusias veiklas bei paslaugas ir į su projektavimu tiesiogiai nesusijusias veiklas bei paslaugas.

29 LR Architektūros įstatymas. 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425.

30 Architektūros sektoriaus profesinis standartas. Kvalifikacijos tyrimo ataskaita. 2018-12-20.

Su projektavimu susijusios veiklos, jų produktai ir aprašymai

Su projektavimu susijusios veiklos ir jų aprašymai	Su projektavimu susijusiomis veiklomis sukuriami produktai, jų aprašymai
<p>Statinių (naujų ir kultūros paveldo objektų) projektavimų statinio architektas.</p> <p>Projektiniai pasiūlymai – architektūrinės koncepcijos kūrimo stadija, kurios pagrindu būsimas projektas viešinamas visuomenei, sudaroma programa techniniam projektui. Gali būti atliekami užsakymo ar architektūrinio konkurso pagrindu.</p> <p>Techninis projektas – projekto pirmuoju etapu rengiamas normatyvinių statybos techninių dokumentų nustatytos sudėties dokumentas, kuriame pateikiami statytojo sumanyto statinio sprendiniai ir kuris skirtas statybą leidžiančiam dokumentui gauti.</p> <p>Darbo projektas – projekto antrasis etapas, techninio projekto tąsa, kuriame detalizuojami techninio projekto sprendiniai ir pagal kurį atliekami statybos darbai³¹.</p>	<p>Nesudėtingas statinys – paprastų konstrukcijų pastatas, kurio didžiausias aukštis 8,5 m, kurio visų aukštų, antstatų, pastogės patalpų ir naudojimo paskirtimi susietų priestatų plotų suma yra ne didesnė kaip 80 kv. m. ir kurio rūšys (pusrūšis) yra ne didesnis kaip vieno aukšto; paprastų konstrukcijų inžinerinis statinys.</p> <p>Neypatingas statinys – statinys, nepriskiriamas ypatingiems ir nesudėtingiems statiniams.</p> <p>Ypatingi statiniai – statiniai, kuriuose naudojamos ar saugomos pavojingosios medžiagos; statinys, kuriame yra potencialiai pavojingų įrenginių ar atliekami potencialiai pavojingi darbai; sudėtingos konstrukcijos ir sudėtingų technologijų statinys; visuomenės poreikiams naudojamas pastatas, kuriame vienu metu būna daugiau kaip 100 žmonių; aukštybinis (daugiau kaip 5 aukštų) daugiabutis gyvenamasis namas; kultūros paveldo statinys³². Galimi papildomi reikalavimai statiniams, tokiems, kaip branduolinės energetikos objektams, kultūros paveldo statiniams, statiniams saugomose teritorijose.</p>
<p>Interjerų (naujų ir kultūros paveldo objektų) projektavimas</p> <p>Dažnu atveju atskirai nereglamentuojamas ir projektuojamas neprivalo būti atestuotas architektas. Jeigu atliekant darbus numatoma keisti pastato konstrukcinę schemą ir esant nustatytoms sąlygoms, interjero projektas reglamentuojamas ir atliekamas kaip techninio darbo projekto ar darbo projekto etapas.</p>	<p>Fiziniais asmenims priklausantys interjerai. Visuomeninių nevalstybinių pastatų bei jų dalių interjerai.</p> <p>Valstybės įmonėms priklausantiems susisiekimo ir kitos paskirties pastatų interjerai.</p> <p>Valstybinių pastatų interjerai.</p>
<p>Urbanistinis projektavimas ir planavimas</p> <p>Pagal reikšmę teritorijų planavimo lygmenys yra šie: Lietuvos Respublikos, apskrities, savivaldybės, fizinio arba juridinio asmens.</p> <p>Bendrasis planavimas – kompleksinis planavimas teritorijos naudojimo prioritetams, raidos tikslams ir strategijai nustatyti. Objektai: LR teritorija, apskrities teritorija, savivaldybės teritorija arba jos dalys.</p> <p>Specialusis planavimas – planavimas vienos ar keleto veiklos sričių bei žemės naudmenų plėtros ir tvarkymo programoms, sąlygoms ir sprendiniams parengti. Objektai: LR žemės fondas, įskaitant miško žemę, vandens ištekliai; socialinė, kultūrinė, ūkinė veikla planuojamoje teritorijoje; infrastruktūrų sistemos ir jų dalys; saugomos teritorijos, jų sistemos, gamtos ir nekilnojamosios kultūros vertybės.</p> <p>Detalusis planavimas – savivaldybės teritorijos dalių planavimas žemės sklypo naudojimo ir veiklos jame plėtojimo sąlygoms, teisėms ir prievolėms nustatyti, pakeisti arba panaikinti. Objektai: žemės sklypai ir miško valdos arba jų grupės; miestų, miestelių teritorijos arba jų dalys; kaimų teritorijos³³.</p>	<p>Bendrasis planas – kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriame pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatoma planuojamos teritorijos erdvinė struktūra ir teritorijos naudojimo privalomosios nuostatos ir reikalavimai bei apsaugos principai.</p> <p>Specialiojo teritorijų planavimo dokumentai – teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose pagal teritorijų planavimo lygmenį ir uždavinius nustatomos tam tikroms veikloms planuojamų teritorijų naudojimo, tvarkymo ir (ar) apsaugos priemonės.</p> <p>Detalusis planas – urbanizuotos arba urbanizuojamos teritorijos vietovės lygmenis kompleksinio teritorijų planavimo dokumentas, kuriame nustatomas teritorijos naudojimo reglamentas³⁴.</p>
<p>Kraštovaizdžio objektų ir želdynų projektavimas</p> <p>Įtraukiamas į bendrųjų planų kūrimą. Kraštovaizdžio projektai atskirai nereglamentuojami. Konkretūs projektavimo darbai atliekami techninio ir darbo projekto sudėtyje, kaip sklypo sutvarkymo dalis.</p>	<p>Parkai, skverai, pažintiniai takai, jūros, upių ir ežerų pakrančių erdvės.</p>

31 Statybos techninis reglamentas STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“. 2016 m. lapkričio 7 d. Nr. D1-738.

32 Statybos techninis reglamentas „STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“, „D1-962 2017-11-29.

33 „Lietuvos Respublikos Teritorijų planavimo įstatymas. 2016-05-25

34 „Lietuvos Respublikos Teritorijų planavimo įstatymas. 2016-05-25

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusios veiklos, jų produktai ir aprašymai

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusios veiklos ir jų aprašymai	Su projektavimu tiesiogiai nesusijusiomis veiklomis sukuriami produktai, jų aprašymai
<p>Pedagoginė veikla – tai architektūros studijų vykdymas valstybinėse aukštosiose mokyklose. Lietuvoje architektūros studijų programos, suteikiančios menų magistro kvalifikacinį laipsnį architektūros kryptyje, vykdomos šiose valstybinėse aukštosiose mokyklose: Vilniaus Gedimino technikos universitete, Vilniaus dailės akademijoje (taip pat ir Kauno fakultete), Kauno technologijos universitete. Be to, valstybinėse aukštosiose mokyklose vykdomos: kraštovaizdžio architektūros studijų programa, suteikianti menų bakalauro kvalifikacinį laipsnį kraštovaizdžio architektūros kryptyje, ir interjero dizaino studijų programos, suteikiančios menų bakalauro kvalifikacinį laipsnį dizaino kryptyje³⁵.</p>	<p>Baigtos architektūros studijos suteikia LR architektūros įstatyme³⁶ nustatytus reikalavimus atitinkantį architekto išsilavinimą. Išsilavinimas jam leidžia vykdyti architekto veiklą Lietuvoje ir ES, atestuotis ir įgyti profesinę kvalifikaciją įstatymų numatyta tvarka. Architektūra – viena iš Europos Sąjungos reguliuojamų profesijų. Architekto išsilavinimas Lietuvoje atitinka Europos parlamento ir tarybos direktyvą 005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (vientisosios studijos 5 metų magistro laipsniui įgyti nuo 2016 m.)³⁷.</p>
<p>Moksliniai tyrimai – tai kūrybiškas ir sistemingas darbas, atliekamas siekiant plėsti turimas žinias³⁸. Architektūros disciplinai būdingi tiek fundamentiniai, tiek taikomieji tyrimai.</p> <p>Architektūros srityje mokslinė veikla apima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) architektūros, interjero, urbanistikos ir kraštovaizdžio architektūros istorijos ir teorijos tyrimus; 2) architektūrinės, interjero, urbanistinės ir kraštovaizdžio architektūros kūrybos mokslinius ir meninius tyrimus; 3) tarpdisciplininiai tyrimai, kuriuose nagrinėjami architektūros tvarumo, kultūros paveldo apsaugos, išmanaus miesto vystymo, aplinkos poveikio ir suvokimo, menų sąveikos, technologinių galimybių ir kiti klausimai; 4) miestuose, rajonuose ir regionuose vykstančių procesų stebėjimas, vertinimas ir modeliavimas 	<p>Mokslinės veiklos rezultatai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mokslo publikacijos: <ul style="list-style-type: none"> monografija – leidinys, kuriame sistemingai ir išsamiai išnagrinėta viena tema ir kurioje aiškūs ir žymūs naujumo ir moksliskumo elementai, mokslo straipsnis – straipsnis, paskelbtas recenzuojamuose moksliniuose leidiniuose (periodiniuose žurnaluose, konferencijų pranešimų leidiniuose ar vienkartinuose rinkiniuose), turintis mokslinį aparatą ir atitinkantis moksliskumo kriterijus, mokslo studija – mokslo darbas, atitinkantis mokslo straipsniui keliamus reikalavimus³⁹; 2) užsakomieji mokslo darbai – taikomieji mokslo tyrimai, užsakomi verslo įmonių, valstybinio ar privataus sektoriaus, siekiant įgyti naujų žinių, pasiekti praktinių tikslų ar įgyvendinti praktinius uždavinius; 3) mokslo projektai – tarptautinių ar nacionalinių mokslo programų konkursinis finansavimas, skirtas finansuoti fundamentinius ar taikomojus mokslinius tyrimus⁴⁰; 4) pranešimai mokslo renginiuose
<p>Ugdymas – profesinės bendruomenės ir / ar plačiosios visuomenės architektūrinis prusinimas, lavinimas, mokymas ir auklėjimas. Vykdo:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) aukštosios mokyklos, kuriose vykdomos architektūros ir gretutinių sričių, pvz., menotyros, istorijos, sociologijos, etc., studijos: VGTU, KTU, VDA, VU, VDU, KU; 2) profesinės organizacijos: kūrybinė organizacija Lietuvos architektų sąjunga LAS ir profesinės savivaldos organizacija Lietuvos architektų rūmai LAR; 3) neformalios visuomeninės organizacijos: VšĮ <i>Archfondas</i>, etc.; 4) profesinė žiniasklaida (spauda, radijas ir internetas): „Archiforma“, „Statybų pilotas“, <i>archimaps.lt</i>, „Statyba ir architektūra“, „Reikia architekto“, etc.; 5) populiarioji žiniasklaida (spauda, radijas, televizija ir internetas). 	<p>Visuomenės architektūrinis švietimas</p> <p>Pasiekiamas per profesinės bendruomenės žinių plėtimą, gilinimą ir atnaujinimą; geresnį sukurtos aplinkos pažinimą ir architektūros reiškinio supratimą plačiosios visuomenės tarpe. Visuomenės architektūrinio ugdymo būdai ir formos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) festivaliai: <i>Open House</i>, KAFė; 2) architektūros parodos; 3) geriausių darbų konkursai; 4) praktinės konferencijos; 5) paskaitos ir diskusijos; 6) knygos; 7) žurnalai; 8) straipsniai; 9) laidos.

35 Studijų ir mokymo programų registrai. LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

36 LR architektūros įstatymas. 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425.

37 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB. 2005 m. rugsėjo 7 d. dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo.

38 Frascati vadovas 2015. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros duomenų rinkimo bei teikimo rekomendacijos. 2017.

39 VGTU dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų konkursų pareigoms eiti organizavimo ir atestavimo bei minimalių kvalifikacinių reikalavimų nustatymo tvarkos aprašas, 2014 m. birželio 17 d. Nr. 73-2.1.

40 Frascati vadovas 2015. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros duomenų rinkimo bei teikimo rekomendacijos. 2017.

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusios
veiklos ir jų aprašymai

Ekspertinis vertinimas – kvalifikacinius reikalavimus atitinkančio specialisto veikla, skirta architektūriniam objektui (siūlymui, projektui ar įgyvendintam darbui) ar veiklai įvertinti pagal nustatytus kriterijus. Pavyzdžiui, projekto ekspertizė – įvertinimas, kaip statinio projekte įgyvendinti LR statybos įstatyme nurodyti esminiai statinio reikalavimai, taip pat kitų įstatymų ir teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų bei privalomųjų statinio projekto rengimo dokumentų reikalavimai

Administravimas – kvalifikacinius reikalavimus atitinkančio specialisto veikla, kuria koordinuojamas architektūrinės veiklos procesas ir užtikrinama jo kokybė.

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusiomis
veiklomis sukuriami produktai, jų aprašymai

Ekspertinio vertinimo rezultatas – architektūrinio objekto (siūlymo, projekto ar įgyvendinto darbo) ar veiklos įvertinimas pagal nustatytus kriterijus. Pavyzdžiui, projekto ekspertizės išvados patvirtina, kad statinio projektas atitinka galiojančius teisinius reikalavimus.

Administravimas užtikrina architektūros teisėkūrą, architektūrinės veiklos proceso sklandžią eigą ir jo kokybišką rezultatą.

Architektūros srities Proceso ir Projekto įvertinimas

Architektūros srities raidos (proceso) vertinimas

Kaip jau rašyta potemėje „Architektūros srities veiklų sąrašas“, architektūros srities veiklos skirstomos į su projektavimu susijusias veiklas bei paslaugas ir į su projektavimu tiesiogiai nesusijusias veiklas bei paslaugas.

Su projektavimu susijusios veiklos bei paslaugos apima projektavimo veiklas, tiek kūrybines, tiek administravimo – urbanistinius, architektūrinius, kraštovaizdžio objektus ir interjerus sukurti ir prižiūrėti iki įgyvendinimo. Šias veiklas užsako ir finansuoja valstybinis ir privatus sektoriai. Architektūrinius projektus atlieka, kaip nurodo reglamentuotos profesijos statusas, tik asmuo, turintis architektūrinį (urbanistinį, paveldosaugos, kraštovaizdžio architektūros) išsilavinimą ir atitinkamą profesinę kvalifikaciją. Poreikiu, finansavimu ir dalyvių skaičiumi projektavimo veikla sudaro žymiai didesnes apimtis, nei su projektavimu tiesiogiai nesusijusios veiklos bei paslaugos. Projektavimo veiklų rezultato kokybę nusako **poveikis aplinkai ir visuomenei**, kuris yra esminis architektūros srities raidos vertinimo kriterijus ir, atitinkamai, rodiklis.

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusios veiklos bei paslaugos apima architektūros studijas, švietimą, kritinę analizę, ugdymą, viešinimą, stebėseną ir administravimą. Apibendrinant galima teikti, kad tai edukacinės, tiriamosios ir vertinimo veiklos, nukreiptos į visuomenės lavinimą ir švietimą. Adresatas yra dvejopas: plačioji visuomenė (su aplinkos kūrimo procesais susiję dalyviai) ir profesinė bendruomenė. Su projektavimu tiesiogiai nesusijusias veiklas vykdo ne tik architektūrinį išsilavinimą turintys profesionalai, bet ir gretutinių sričių profesionalai, kurių veiklos pobūdis siejasi su architektūra, tokie, kaip menotyrininkai, paveldosaugininkai, istorikai, sociologai, dailininkai. Veiklas vykdo: aukštosios mokslo ir studijų įstaigos, profesinės organizacijos, neformalios visuomeninės organizacijos, profesinė ir populiarioji žiniasklaida, taip pat valstybinės institucijos. Dalį jų finansuoja valstybinis sektorius, bet dažnai nepakankamai. Nemaža dalis šių veiklų nėra pelningos, atsiperkančios, tad jų privatus sektorius nefinansuoja.

Plačiosios visuomenės architektūrinis ugdymas ir jos įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas

Laikytina, kad visi visuomenės nariai yra vienaip ar kitaip susiję su aplinkos kūrimo (kūrėjai, užsakovai, dalyviai), naudojimo (gyventojai, naudotojai) ir vertinimo (stebėtojai, dalyviai, kaitos iniciatoriai) procesais. o deklaracija teigia, kad kokybišką mus supančią aplinką galima pasiekti tik suformuojant tam visuomenės poreikį ir kritišką požiūrį, o tai įgalina jos švietimas, lavinimas ir skatinimas pažinti.⁴¹

41 Davos Declaration. 2018. Towards a high-quality *Baukultur* for Europe.

Vaikų ir jaunimo ugdymas. Europos architektūros taryba ragina lavinti jaunų žmonių supratimą apie aplinką, įdiegiant mokyklose architektūros mokymo programas. Jos manymu, bendrojo lavinimo mokyklose turėtų būti mokoma architektūros taip pat, kaip ir kitų pagrindinių menų. Tai sudarytų sąlygas ateities užsakovams ir valstybės piliečiams geriau išmanyti ir pažinti architektūros procesus⁴².

Moksleivių architektūrinis mokymas galėtų ir turėtų vykti analogišku mastu ir būdu, kaip ir kitų menų (dailės, muzikos, šokių), bendrojo lavinimo mokyklų programose ir neformaliojo švietimo veiklose. Tai yra būtina tam, kad užauginti aplinką pažįstančią ir kritiškai ją vertinančią visuomenę, ir kad užsakovai – išsilavinusios visuomenės atstovai – turėtų išugdytą poreikį kokybiškai aplinkai. „Turime sukurti troškimą architektūrai per jos pažinimą“⁴³. Tai įvairios edukacinės praktikos: kūrybiniai užsiėmimai, paskaitos, ekskursijos ir pan.

Visuomenės architektūrinis ugdymas. Architektūros reikia visiems, o poreikis kokybiškai architektūrai auginamas lavinant visuomenę: tiek politikus, sprendimų priėmėjus, investuotojus, vystytojus, privačius užsakovus ir kitus aplinkos kūrimo bei statybos proceso dalyvius, tiek jos kasdienius naudotojus, tiek aktyvius vertintojus, kaitos iniciatorius, vietos paveldo saugotojus bei tradicijų tęsėjus. Tai visuomenės lavinimas bei mokymas architektūros kaip kultūros bei meno srities, gerosios patirties sklaida per populiariąją žiniasklaidą ir renginius, tokius, kaip architektūros festivaliai, parodos, konkursai, edukacinės praktikos ir pan. Taip pat tai mokslinių tyrimų – architektūros istorijos, teorijos ir kritikos – rezultatų sklaida plačiajai visuomenei priimtinais kanalais ir būdais: knygos, paskaitos, straipsniai, laidos bei diskusijos kultūros leidiniuose bei tinklapiuose ir populiariojoje žiniasklaidoje. Visuomenės architektūrinis ugdymas padėtų jai susiorientuoti, kokia architektūra yra gera ir kodėl, padėtų susiformuoti kriterijus, kaip rinktis architektą ir kaip vertinti jo siūlomas idėjas ir sprendimus, grąžintų adekvatų santykį su architektu kaip specialistu, ir tokiais būdais galiausiai prisidėtų prie kokybiškesnės aplinkos formavimo;

Visuomenės įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas. Šios veiklos nukreiptos daugiau į architektūrinės aplinkos kasdienius naudotojus, skatinant juos aktyviau stebėti, suprasti ir vertinti aplinką, inicijuoti jos kokybišką kaitą, taip pat saugoti vietos paveldą bei tęsti kultūrinės tradicijas. Kryptingos veiklos padėtų bendruomenėms susiorientuoti esamos aplinkos vertėse, kas ir kodėl turėtų būti saugoma, kokios vietos kultūrinės tradicijos tęsiamos. Visuomenės grupių ir bendruomenių poreikio dalyvauti aplinkos formavimo procesuose formavimas ir skatinimas, aktyvistų ir kaitos iniciatorių lavinimas prisidėtų prie jų aktyvaus įsitraukimo į aplinkos saugojimo bei formavimo veiklas ir, atitinkamai, aplinkos kokybės gerinimo.

Profesinės bendruomenės žinių gilinimas

Papildomas architektūros studentų ugdymas. Architektūros studijos vykdomos valstybinėse aukštosiose mokyklose. Architektūra – reguliuojama profesija ir jos studijos vykdomos pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo.

42 ACE policy position 2016. Dissemination of Architecture Culture. The Architects' Council of Europe.

43 ACE policy position 2016. Dissemination of Architecture Culture. The Architects' Council of Europe.

Tai architektūros studentų prusinimas, lavinimas ir mokymas kitomis kryptimis, nei apima reglamentuojamos studijos: inovatyvūs kūrybos būdai, iškilų kitų šalių specialistų patirties perėmimas, tarpdalykinis bendradarbiavimas su kitų sričių specialistais ir bendruomenėmis, ypač tolimesniuose Lietuvos regionuose ir pan.

Mokslinių ir meninių tyrimų rezultatai. Aukštųjų mokslo ir studijų institucijų darbuotojų vykdomų mokslinių ir meninių tyrimų rezultatai viešinami kanalais, kuriuos reglamentuoja aukštųjų mokyklų reikalavimai. Šie kanalai nėra skirti profesinei bendruomenei, tad nors dalis jų ir prieinami, bet neišnaudojami.

Tai profesinės bendruomenės supažindinimas su mokslinių tyrimų – architektūros istorijos, teorijos ir kritikos – rezultatais jai priimtinais kanalais ir būdais: knygos, paskaitos, straipsniai profesiniuose leidiniuose ir tinklapiuose ir pan.

Nuolatinis profesinis ugdymas. Profesinės bendruomenės lavinimas vykdomas ir kaip sudėtinė bendro mokymosi visą gyvenimą dalis, ir kaip profesinės kvalifikacijos kėlimas. Europos architektūros taryba skatina aktyvų architektų lavinimą, kuris keltų kompetencijas įtraukiam, į visuomenę orientuotam, etiškam ir reaguojančiam į klimato problemas bei pastatų efektyvumą projektavimui⁴⁴. Tai architektų bendruomenės organizuojamos veiklos, skirtos dalinimuisi gera patirtimi, kompetencijų tobulinimui ir žinių generavimui bei atnaujinimui kaip sudėtinė mokymosi visą gyvenimą dalis. Profesinei bendruomenei skirti renginiai – tai festivaliai, architektūros parodos, geriausiųjų konkursai, praktinės konferencijos, paskaitos, diskusijos ir pan.

Profesinių problemų sprendimas. Visose išvardintose veiklose pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas aktualioms problemoms spręsti: architekto, kaip nuolat besikeičiančios profesijos atstovo, savivokai ir vertybinei orientacijai, kultūrinei išraiškai ir tapatumui, tarpsritinių veiksnių derinimui, socialinių pokyčių įvertinimui, urbanizacijos ir besitraukiančių miestų iššūkiams, tarpdiscipliniškumo skatinimui per bendruomenių (naudotojų) įtraukimą, aplinkos tvarumo iššūkių lokaliems sprendimams, architektų lygiateisiškumui, retrospektyvaus moterų architektėlių autorystės ir indėlio pripažinimo ir t. t.

Lietuvos kultūros tarybos architektūros srities projektų finansavimo vertinimas

Tikslinis Lietuvos kultūros tarybos finansavimas kreipiamas į nesusijusias su projektavimu tiesiogiai veiklas. Ši parama būtina kitais šaltiniais nefinansuojamoms ar nepakankamai finansuojamoms nekomercinėms veikloms, orientuotoms į kultūros plėtrą, toms, kurios be LKT finansavimo neįvyktų. LKT finansuotųjų veiklų rezultatai nukreipti ir į plačiosios visuomenės architektūrinį ugdymą, ir į profesinės bendruomenės žinių gilinimą, kaip skatina Europos Sąjungos Taryba⁴⁵.

⁴⁴ ACE policy position 2016. The importance of life-long learning and the role of the profession in delivering continuing professional development (CPD). The Architects' Council of Europe.

⁴⁵ ES Tarybos išvados dėl architektūros: kultūros įnašas į tvarų vystymąsi, (2008/C 319/05).

Pastarųjų metų LKT architektūros srities projektų finansavimo problemos ir kylančios iššūkių

Santykinė dalis tarp sričių. Architektūros srities finansavimas yra ypatingai menkas, lyginant su kitomis kultūros ir meno sritimis. Menkai finansuojami tiek projektai, tiek edukacinės ir individualios stipendijos⁴⁶. Turint omeny architektūros kultūrinę reikšmę ir svarbą visuomenei, privalu informuoti ir skatinti iniciatyvius architektūros kūrėjus ir teoretikus kaip įmanoma visapusiškiau ir efektyviau išnaudoti LKT teikiamas galimybes. Efektyviausiai informacija projektuojančius architektus pasiektų per Lietuvos architektų rūmus LAR ir Lietuvos architektų sąjungą, o architektūros teoretikus – per aukštąsias mokyklas. Jų tinklapiuose viešinamas patrauklus išaiškinimas apie LKT teikiamą paramą, kvietimus ir pasidalinimas gerąja patirtimi, taip pat žodiniai ar stendiniai pranešimai profesinių organizacijų renginiuose, kuriuose susirenka atstovai iš visos Lietuvos, pavyzdžiui, LAR metiniame suvažiavime, arba mokslo renginiuose – mokslo konferencijose, padėtų pasiekti potencialius LKT architektūros srities projektų sumanytojus ir įgyvendintojus.

Regionai. Skaičiuojant architektūrinius projektus, finansuotus kultūros ir meno sričių konkurse, 2014–2020 m. finansuoti 162 architektūriniai projektai, pateikti Vilniuje (1 576 570,20 €), 35 projektai – Kaune (398 520,20 €), 17 projektų – Klaipėdoje (151 553,70 €), 2 projektai – Marijampolės savivaldybėje (12 792,40 €), 3 projektai – Pakruojo rajono savivaldybėje (15 100,00 €), 2 projektai – Šiauliuose (22 000,00 €) ir 2 projektai – Kauno rajono savivaldybėje (10 000,00 €). Vilniaus miesto savivaldybės projektai sudarė net 75,1 procento visų finansuotų architektūros srities projektų. Įtraukiant ir strateginį finansavimą gaunančių organizacijų architektūrinius projektus, 2014–2020 m. finansuoti 179 architektūriniai projektai, pateikti Vilniuje (2 606 620,20 €), o tai rodo netoleruotiną veiklų generavimo koncentraciją sostinėje.

Lyginant projektų paraiškų finansavimo statistiką akivaizdu, kad paraiškoms, pateikiamoms iš Vilniaus miesto savivaldybės, finansavimasskiriamas žymiai dažniau, nei pateiktoms iš kitų savivaldybių. Pagal projektų įgyvendinimo vietą matoma, kad projektų sklaida nėra koncentruota tik Vilniaus miesto savivaldybėje, yra labiau subalansuota.

Tai, kad regionų iniciatyvos finansuojamos itin menkai, įrodo ir liūdinanti statistika, jog dauguma Lietuvos rajonų savivaldybių arba visai neteikia paraiškų, arba yra pateikusios po 1 ar 2 paraiškas, kurios nefinansuotos. Panaši situacija matyti ir daugelyje kitų kultūros ir meno sričių⁴⁷.

Menka veiklų sklaida regionuose neatitinka LKT deklaruojamų prieinamumo ir edukacijos strateginių kryptių.

Veiklų tipai ir pareiškėjai. Projektų paraiškų finansavimo statistikos analizė atskleidžia, kad dažniausiai finansuojamos tradicinės, įprastos bendrakultūrinės kūrybinės ir tyrimų rezultatų pristatymo veiklos, tokios, kaip knygų rengimas bei leidyba, konferencijų rengimas, kūrybinių dirbtuvių organizavimas, parodos ir paskaitos.

⁴⁶ LKT statistika. <https://www.ltk.lt/projektu-finansavimas/statistika>

⁴⁷ LKT statistika. Finansavimas pagal savivaldybes. <https://www.ltk.lt/projektu-finansavimas/statistika>

Finansavimas dažniausiai skiriamas stambioms kompleksiniams renginiams, tęstinėmis įsitvirtinusioms veikloms. Turint omeny pareiškėjų tokioms veikloms įdirbį, patirtį, pritrauktą auditoriją, tai yra suprantama. Kita vertus, nestandartinėms, inovatyvioms iniciatyvoms, tokioms, kaip vaizdo pasakojimai, nestandartinių tipų leidiniai, interaktyvios veiklos, labai sudėtinga gauti pakankamai aukštą įvertinimą dėl jų neįprastumo ir, kaip taisyklė, menko jaunų pareiškėjų įdirbio ir patirties.

Taip pat dažniausiai finansuojami šie pareiškėjai: stambios profesinės ir visuomeninės organizacijos, aukštosios mokyklos, leidyklos – tai organizacijos, kurios turi patirtį, suburtas dalyvių grupes ir patikrintus veikimo būdus. Todėl ypač sudėtinga gauti finansavimą jauniems, nepatyrusiems pareiškėjams, būtent kurie dažnai ir iniciuoja naujų tipų veiklas, nes juos stambios patyrusios organizacijos nustumia į užribį⁴⁸. Finansuotų veiklų išliekamoji vertė ir poveikis. Finansuotinos veiklos turėtų būti atrinktos pagal jų rezultatų potencialią išliekamąją vertę ir poveikį plačiajai visuomenei ir/ar profesinei bendruomenei. Tai apima rezultatų kultūrinę, meninę ar mokslinę kokybę, proceso, produkto ar poveikio ilgalaikiškumą, sklaidos plotį geografijos, profesinių interesų, socialinių sluoksnių aspektais, sklaidos skvarbą ir t. t. Vienas iš veiklų kokybės saugiklių yra ekspertų nuostata, jog tik architektai ir gretutinių sričių (menotyros, paveldosaugos, istorijos, sociologijos, dailės) profesionalai, kurių veikla siejasi su architektūra, gali būti planuojamų veiklų vykdytojai. Daugiau dėmesio reiktų skirti atvejams, kai finansuoti tarpiniai etapai taip ir nepasiekia galutinės realizacijos, pvz., išleistos knygos, studijos. Nors tai pavieniai atvejai, reikėtų sugalvoti ir taikyti preventinį mechanizmą, kad tai netaptų masiniu reiškiniu, mat šios nevaisingos veiklos atima galimybę būti įgyvendintoms vaisingoms kitų pareiškėjų veikloms.

LKT architektūros srities projektų vertinimo kriterijai

Šiuo metu patvirtinti šie architektūros srities projektų vertinimo kriterijai: projekto meninės, kultūrinės veiklos kokybė (iki 30 balų); projekto idėjos aktualumas ir pagrįstumas (iki 10 balų); planuojamų projekto veiklų rezultatai ir svarba kultūros ar meno srities raidai (iki 20 balų); projekto veiklų sklaida ir prieinamumo didinimas (iki 10 balų); projekto veiklų ir rezultatų viešinimas (iki 10 balų); projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas (iki 10 balų); projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius) (iki 10 balų). Vertinimo kriterijai matuojami balais.

Vertinimo kriterijams pritariu, jie tikslingai kreipia link atrankos, siekiančios kokybiško, aktualaus, reikšmingo, iškomunikuoto, sustyguoto ir profesionaliai atlikto projekto bei jo rezultato. Visgi atsižvelgiant į aukščiau išvardintas architektūros srities projektų finansavimo problemas ir kylančius iššūkius, siūlomos nedidelės

48 LKT statistika 2014-2019. Excel lentelė.

kriterijų sąrašo korekcijos, išlaikant kriterijų matavimą balais. Kriterijaus „projekto veiklų sklaida ir prieinamumo didinimas regionuose“ korekcija, pridodant žodį „regionuose“ ir reikšmingesnė jo vertė (iki 30 balų) padidintų galimybes gauti paramą iš pareiškėjų ne sostinėje ir paskatintų pareiškėjus planuoti veiklas, matuojamas veiklų, renginių ir jų dalyvių skaičiais, ne tik didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Galimybes gauti paramą inovatyvioms, nestandartinėms iniciatyvoms padidintų „projekto idėjos inovatyvumo“, praplečiančio įprastas veiklų formas ir temas, kriterijus (iki 10 balų).

LKT architektūros srities projektų rodikliai

Architektūros srities projektų rodikliai turi tarpiai sietis su projektų vertinimo kriterijais. Taigi pirmąjį vertinimo kriterijų atitiktą rodiklis „projekto veiklų ir rezultatų meninės, kultūrinės veiklos kokybė“, kuriuo įvertinama projekto veiklų turinio ir jų rezultatų kultūrinės reikšmės ir meninės kokybė. Antrąjį ir siūlomą trečiąjį vertinimo kriterijų apjungtų rodiklis „projekto veiklų inovatyvumas ir rezultatų naujumas“, kuriuo įvertinami projekto veiklų formų arba temų inovatyvumas, praplečiantis ir praturtinantis srities raidą naujomis kryptimis ar požiūriais ir veiklų rezultatų naujumas. Ketvirtąjį vertinimo kriterijų atitiktą rodiklis „projekto veiklų rezultatai ir jų svarba srities raidai, kuriuo įvertinamas projekto veiklų rezultatų poveikis, jo mastas ir ilgalaikiškumas, išliekamoji vertė ir svarba srities raidai. Penktąjį vertinimo kriterijų atitiktą rodiklis „projekto veiklų ir rezultatų sklaida, jos plotis, skvarba, prieinamumas ir poveikis regionams“, kuriuo įvertinami projekto veiklų ir jų rezultatų sklaida, jos plotis, skvarba, prieinamumas pagal veiklų skelbimo vietų kiekį, jų patrauklumą ir pasiekiamumą regionams. Šis rodiklis nurodytą sklaidą regionuose, tam būtų skaičiuojami tikslinių dalyvių ir bendras dalyvių kiekis atskirai Lietuvos didiesiems ir mažiesiems miestams. Šeštąjį vertinimo kriterijų atitiktą rodiklis „projekto veiklų ir rezultatų viešinimas“, kuriuo įvertinamas pasirinktų informacijos sklaidos formų ir informacijos pateikimo kanalų įvairovė ir efektyvumas. Septintąjį ir aštuntąjį vertinimo kriterijus apibendrintų rodiklis „projekto proceso efektyvumas ir veiklų bei jų rezultatų išbaigtumas“, kuriuo vertinami veiklų ir jų rezultatų, nurodytų plane, įgyvendinimo lygis ir išbaigtumas.

Architektūros srities projektus neįmanoma įvertinti vien kiekybiniais parametrais, be kokybinio vertinimo, kurį atliktų architektūros srities ekspertas. Todėl atitiktą rodikliams turėtų nustatyti ekspertas savo išvada. Tik kai kurių rodiklių kokybinį vertinimą papildytų kiekybiniai rodikliai: veiklų skelbimo vietų patrauklumas ir prieinamumas regionams, tikslinių dalyvių skaičius ir bendras dalyvių skaičius atskiriems vietovėms 4-ajame rodiklyje; skirtingų informacijos kanalų kiekis ir jų lankytojų skaičius 5-ajame rodiklyje; santykinė įgyvendinimo dalis procentais 6-ajame rodiklyje.

Architektūros srities Proceso ir Projekto poveikis kitoms sritims (aplinkai, ekonomikai, socialinei ir kitoms sritims)

Poveikis aplinkos kokybei:

Pagal Architektūros srities Proceso aprašymo socialiniuose, politiniuose, ekonominiuose kontekstuose dalyje aprašytas architektūros sąsajas su kitomis sritimis, poveikis architektūrinės aplinkos kokybei teigiamai atsilieps visuomenės gerovei per architektūros įtaką žmonių fizinei ir psichinei sveikatai, bendruomenių socialiniams ryšiams, saugumui, lygiateisiškumui, taip pat ekonomikai ir aplinkosaugai.

Plačiosios visuomenės architektūrinis ugdymas ir jos įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas:

Vaikų ir jaunimo ugdymas turės tiesioginį poveikį edukacijai per moksleivių kūrybiškumo ir sisteminio mąstymo skatinimą. Neformalus moksleivių ugdymas prisidės prie vaikų ir jaunimo užimtumo problemų sprendimo, palengvins jų profesinį orientavimą. Visuomenės architektūrinis ugdymas ir visuomenės įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas lavins aplinkos pažinimą ir kūrybinį mąstymą. Išsilavinęs, aplinką pažįstantis žmogus, susidūręs su poreikiu dalyvauti aplinkos formavimo procesuose, sieks kokybiškos, darnios, tvarios ir estetiškos architektūrinės aplinkos, o tai veikia ne tik kultūros ir meno plėtotę, bet ir socialinius, ekonominius santykius, dėmesį aplinkosaugai, gerina bendruomenių socialinius ryšius ir saugumą, fizinę ir psichinę sveikatą. Kultūros paveldo ir vietos tapatumo pažinimas, vertybinių prioritetų prisidės prie neformalaus kultūros paveldo vertybių saugojimo.

Profesinės bendruomenės žinių gilinimas:

Papildomas architektūros studentų ugdymas prisidės prie studentų įvairiapusiškesnio išsilavinimo, skatins poreikį siekti inovatyvių, nestandartinių sprendimų, tarpdalykinio bendradarbiavimo su kitų sričių specialistais ir bendruomenėmis. Ateity tai tiesiogiai atsilieps kokybiškesnės aplinkos kūrimu. Mokslinių ir meninių tyrimų rezultatų efektyvesnis viešinimas sustiprins grįžtamąjį ryšį tarp projektuojančių ir tiriančių architektų, kad būtų nagrinėjamos tos problemos, kurios aktualiausios profesijai, o tyrimų rezultatai lengviau pasiektų tikslinę profesinę auditoriją. Tai ryšį su humanitariniais mokslais darytų tampresniu, o bendradarbiavimą – efektyvesniu. Nuolatinis profesinis ugdymas prisidėtų prie optimalios architektūrų reagavimo į kintančią socialinę, ekonominę, aplinkosauginę situaciją, tvaresnės aplinkos kūrimo principų supratimo ir jų įgyvendinimo visose kasdieninėse projektavimo užduotyse, profesinių problemų sprendimo (pavyzdžiui, tarpsritinės ir tarpdalykinės padėties suvaldymo), ir bendruomenių įtraukimo iššūkių suvaldymo. Tiesiogiai paveikiamos visos sritys, susijusios su statybomis bei aplinkos kūrimu ir su visuomene, kuri gyvena, dirba ir kitaip naudojasi suprojektuota aplinka.

Literatūros šaltiniai

ACE sector study. The architectural profession in Europe 2018. The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/fileadmin/New_Upload/7._Publications/Sector_Study/2018/2018_ACE_Report_EN_FN.pdf

ACE policy position 2016. Regulation of architects. The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/uploads/tx_jidocumentsview/Regulation_EN.pdf

ACE policy position 2016. The role of architecture in energy efficient construction. The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/fileadmin/New_Upload/7._Publications/Manifesto/EN/ACE_MANIFESTO_1_POLICY_POSITION_2016_EN.pdf

ACE policy position 2016. Dissemination of Architecture Culture. The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/fileadmin/New_Upload/7._Publications/Manifesto/EN/ACE_MANIFESTO_5_DISSEMINATION_2016_EN.pdf

ACE policy position 2016. The importance of life-long learning and the role of the profession in delivering continuing professional development (CPD). The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/fileadmin/New_Upload/7._Publications/Manifesto/EN/ACE_MANIFESTO_4_THE_IMPORTANCE_OF_LIFE_2016_EN.pdf

ACE Quality charter on the provision of architectural services to society. 2009. The Architects' Council of Europe. https://www.ace-cae.eu/uploads/tx_jidocumentsview/AG1_09_Qual_chart_en_.pdf

Architektūros sektoriaus profesinis standartas. Kvalifikacijos tyrimo ataskaita. 2018-12-20. https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/architektura_kvalifikaciju_tyrimo-ataskaita_final.pdf

Davos Declaration. 2018. Towards a high-quality *Baukultur* for Europe. Conference of Ministers of Culture, 20-22 January, 2018, Davos Switzerland. https://davosdeclaration2018.ch/media/Brochure_Declaration-de-Davos-2018_WEB_2.pdf

EAAE Charter on Architectural Research. 2012. <http://www.eaae.be/about/statutes-and-charter/eaae-charter-architectural-research/>

ES Tarybos išvados dėl architektūros: kultūros įnašas į tvarų vystymąsi, (2008/C 319/05). Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 51/C319, 2008-12-13. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:319:FULL&from=EN>

Europos parlamento ir tarybos direktyva 2005/36/EB. 2005 m. rugsėjo 7 d. dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0036&qid=1581962890065&from=EN#d1e2758-22-1>

Frascati vadovas 2015. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros duomenų rinkimo bei teikimo rekomendacijos. Vilnius, Lietuvos inovacijų centras, 2017.

Geriausių darbų šimtukas <https://money.usnews.com/careers/best-jobs/rankings/the-100-best-jobs>

Interviu su: St. Prikockiu, L. Mardosu, L. Vaičiu, A. Nasvyčiu, A. Mačiuliu, I. Drėmaite, J. Minkevičiumi, J. Vanagu, R. Buivydu, G. Janulyte-Bernotiene, A. Kanču, G. Vieviersiu, T. Balčiūnu, D. Šarakausku, D. Adomoniene, S. Motieka, M. Šaliamoru, E. Staniūnu, A. Karaliumi, V. Petrušoniui, K. Lupeikiui, G. Vieviersiu, A. Baldišiūte paimti 2015–2020 m. knygai „Lietuvos architektai apie architektūrą“. Interviu paimti E. Navickienės, D. Dijokienės, E. Riaubienės.

Lakštauskienė V. Moteris architektė: profesinio išsilavinimo ir veiklos raida. Mokslas – Lietuvos ateitis. 2015, T. 7 Nr. 1, p. 78–88.

Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas. 2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3658622050c911e78869ae36ddd5784f?jfwid=-gozrz4bb7>

Lietuvos Respublikos eritorijų planavimo įstatymas. 1995 m. gruodžio 12 d. Nr. I-1120. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.26B563184529/asr>

Mokslo krypčių klasifikatorius. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-93 (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-156 redakcija).
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/064e79a22a4f11e9a505bd13c24940c9/asr>

Moterų ir vyrų darbo užmokesčio atotrūkis. Oficialiosios statistikos portalas.
<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=6397675>

Reglamentuojamų profesijų sąrašas.
<https://www.verslilietuva.lt/verslauk/reglamentuojamos-profesijos/reglamentuojamu-profesiju-sarasas/>

Statybos techninis reglamentas STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“. 2016-11-07, Nr. D1-738. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=2r1mj7i&documentId=25ec49c2a58311e68987e8320e9a5185&category=TAD>

Statybos techninis reglamentas STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“. 2017-11-29, Nr. D1-962. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/998f6af39c3d11e68adcda1bb2f432d1>
reikalavimų nustatymo tvarkos aprašas, 2014 m. birželio 17 d. nutarimo Nr. 73-2.1 redakcija

Studijų ir mokymo programų registrai. LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.
https://www.aikos.smm.lt/Registrai/_layouts/15/Asw.Aikos.RegisterSearch/ObjectFormResult.aspx?o=PROG&f=Prog&key=1555&pt=of&ctx_sr=za5dHDvpoIGJ2%2fD6Fkt7rIse6a8%3d

UIA Accord on recommended international standards of professionalism in architectural practice. 2002. <http://www.cialp.org/documentos/1454321930V4bBW8wd2Dq42PH7.pdf>

Veličkaitė D. Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje. VU. Daktaro disertacija, 2019. <http://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2019/10/ivykiai.pdf>

VG TU dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų konkursų pareigoms eiti organizavimo ir atestavimo bei minimalių kvalifikacinių reikalavimų nustatymo tvarkos aprašas. Patvirtinta VG TU Senato 2018-02-27 nutarimu Nr. 102-1.

Santrauka

Architektūros srities apibrėžimas

Architektūra yra menas formuoti erdvę įvairiuose masteliuose, skirtas žmogaus aplinkai kurti, įgyvendinti, transformuoti ir interpretuoti. Architektūroje sudėtingais ryšiais sąveikauja meninės kūrybos, techninio projektavimo, teritorijų planavimo, paveldo apsaugos, statybos, administravimo, mokslinių tyrimų ir reprezentavimo veiklos. Šiose veiklose suderinami funkciniai, estetiniai ir etiniai visuomenės poreikiai su socialinėmis-kultūrinėmis, ekonominėmis bei gamtinėmis sąlygomis ir techninėmis bei teisinėmis galimybėmis. Architektūrinės kūrybos rezultatai reikšmingai prisideda prie žmogaus aplinkos, taigi ir gyvenimo, kokybės.

Architektūros srities veiklų sąrašas

Su projektavimu susijusios veiklos:

- Statinių (naujų ir kultūros paveldo objektų) projektavimas;
- Interjerų (naujų ir kultūros paveldo objektų) projektavimas;
- Urbanistinis projektavimas ir planavimas;
- Kraštovaizdžio objektų ir želdynų projektavimas.

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusios veiklos:

- Pedagoginė veikla;
- Moksliniai tyrimai;
- Profesinės bendruomenės ir / ar plačiosios visuomenės ugdymas;
- Ekspertinis vertinimas ir administravimas.

Architektūros srities produktų ir paslaugų sąrašas

Su projektavimu susijusių veiklų rezultatai:

- Statinių (nesudėtingų, neypatingų, ypatingų statinių) projektai;
- Interjerų projektai;
- Urbanistiniai projektai (bendrasis planas, specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, detalusis planas);
- Kraštovaizdžio objektų ir želdynų projektai.

Su projektavimu tiesiogiai nesusijusių veiklų rezultatai:

- Reikalavimus atitinkantis architekto išsilavinimas;
- Mokslo publikacijos, užsakomieji mokslo darbai, mokslo projektai, pranešimai mokslo renginiuose;
- Visuomenės architektūros išmanymas.

Architektūros srities raidos apibrėžimas

Architektūros srities raida yra kultūrinis vyksmas, strategiškai reikšmingas valstybei ir svarbus visuomenei per viešąjį interesą, susidedantis iš dviejų tampriai sąveikaujančių veiklų: susijusių su projektavimu ir su projektavimu tiesiogiai nesusijusių. Architektūros procesai yra veikiami kultūros, socialinės, ekonominės, aplinkosaugos, politinės raidos, o jų kokybę lemia architektūros prioritetizavimas visuomenėje, atitinkamai sukuriantis poreikius bei lūkesčius kokybiškai aplinkai ir sąlygojantis finansavimo, įsitraukimo ir atidumo lygį tiek tarp aplinkos kūrimo bei statybos proceso dalyvių, tiek tarp jos kasdienių naudotojų.

Architektūros srities projekto apibrėžimas

Architektūros srities projektas – tai apibrėžta į kultūros plėtrą orientuota nekomercinė architektūrinė veikla, nefinansuojama ar nepakankamai finansuojama kitais šaltiniais, kurios rezultatai nukreipti į aplinkos kokybės gerinimą per plačiosios visuomenės architektūrinį ugdymą ir profesinės bendruomenės žinių gilinimą. Šios veiklos apima architektūrinį ugdymą, tyrimus bei kūrybinius eksperimentus ir gautų rezultatų ar produktų sklaidą bei viešinimą. Veiklas atlieka architektūrinį ar gretutinių sričių, kurių veiklos pobūdis siejasi su architektūra, išsilavinimą turintys profesionalai.

Architektūros srities raidos vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Poveikio aplinkai ir visuomenei kokybė	Urbanistinių, architektūrinių, kraštovaizdžio objektų projektavimo rezultatų kokybė ir numatomas poveikis aplinkai bei visuomenei	Kokybinis vertinimas, atsižvelgiant į pasiskirstymo regionuose tolygumą
2.	Visuomenės architektūrinis ugdymas ir jos įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas	Poreikio kokybiškai architektūrai auginimas visuomenėje per jos edukaciją, skatinimą pažinti aplinką, kūrybinio mąstymo ir kritinio požiūrio lavinimą. Visuomenės grupių ir bendruomenių poreikio dalyvauti aplinkos formavimo procesuose formavimas ir skatinimas	Kiekybinis ir kokybinis vertinimas, kiekybiškai tolygus veiklų pasiskirstymas regionuose
3.	Nuolatinis profesinės bendruomenės ugdymas	Profesinės bendruomenės ugdymas papildomai lavinant studentus, skleidžiant mokslinių ir meninių tyrimų rezultatus, keliant ir atnaujinant architektų kompetencijas, reaguojant į kylančias problemas ir suvaldant iššūkius	Kiekybinis ir kokybinis vertinimas, kiekybiškai tolygus veiklų pasiskirstymas regionuose

Architektūros srities raidos rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Poveikio aplinkai ir visuomenei kokybė	Urbanistinių, architektūrinių, kraštovaizdžio objektų kokybė ir poveikis aplinkai bei visuomenei	Kokybinis vertinimas, atsižvelgiant į pasiskirstymo regionuose tolygumą
2.	Visuomenės architektūrinis ugdymas ir jos įsitraukimo į aplinkos kokybės gerinimą skatinimas	Skirtingų visuomenės grupių architektūrinės edukacijos, skatinančios pažinti aplinką, lavinančios kūrybinį mąstymą ir kritinį požiūrį. Aktyvus visuomenės grupių ir bendruomenių įsitraukimas į aplinkos saugojimo ir formavimo procesus	Kokybinis vertinimas; kiekybiniai parametrai: renginių, leidinių, tinklapių, edukacinių ir dalyvaujiamųjų praktikų ir pan. Kiekis, jų dalyvių skaičius ir veiklų pasiskirstymo regionuose tolygumas
3.	Nuolatinis profesinės bendruomenės ugdymas	Veiklos, keliančios ir atnaujinančios profesinės bendruomenės kompetencijas, supažindinančios su mokslinių ir meninių tyrimų rezultatais, taip pat kylančių problemų ir iššūkių suvaldymo sprendimų paieška	Kokybinis vertinimas; kiekybiniai parametrai: renginiai, leidiniai, tinklapiai ir pan., Ir veiklų pasiskirstymo regionuose tolygumas

Architektūros sritys projekto vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Projekto meninės, kultūrinės veiklos kokybė	Projekto meninės ir (ar) kultūrinės veiklos kokybė yra aukšta, numatyti profesionalūs dalyviai, pridėtas jų sąrašas ir aiškiai apibrėžtos jų funkcijos projekte.	Balai
2.	Projekto idėjos aktualumas ir pagrįstumas	Projekto idėja yra originali ir (ar) nauja, aiškiai pagrįsta ir argumentuota. Pasirinkta projekto įgyvendinimo forma leidžia pasiekti išsikeltus tikslus ir įgyvendinti uždavinius.	Balai
3.	Projekto idėjos inovatyvumas	Projekto idėja yra inovatyvi, praplečianti įprastas veiklų formas ir (ar) temas.	Balai
4.	Planuojamų projekto veiklų rezultatai ir svarba kultūros ar meno sritys raidai	Planuojami veiklų rezultatai pristatyti aiškiai, detaliam, suprantamam bei yra įgyvendinami. Pristatyta siekiamų rezultatų svarba kultūros ar meno sritys raidai.	Balai
5.	Projekto veiklų sklaida ir prieinamumo didinimas regionuose	Pristatytas projekto veiklų ir rezultatų sklaidos regionuose planas. Pasirinkti tinkami būdai ir priemonės prieinamumui regionuose didinti, organizuojant veiklas regionuose ir/ar įtraukiant dalyvius iš regionų.	Balai
6.	Projekto veiklų ir rezultatų viešinimas	Numatyta efektyvi informacijos sklaidos strategija, segmentuojant tikslinę (-es) grupę (-es), kuriai (-ioms) skiriamas projektas, pasirinktos tinkamos ir efektyvios informacijos sklaidos formos bei informacijos pateikimo kanalai.	Balai
7.	Projekto sąmatos tikslingumas ir pagrįstumas	Projekto sąmatoje nurodytos išlaidos yra tiesiogiai susijusios su projektu ir yra būtinos įgyvendinant jo tikslus ir uždavinius ir siekiant numatytų rezultatų, detalizuotos ir atitinkančios rinkos kainas.	Balai
8.	Projekto vadyba (komanda, jos kompetencija, lėšų pritraukimas, veiklų kalendorius)	Projektą įgyvendinantis vadovas ir komanda pasižymi aukšta kompetencija, užtikrina papildomą lėšų pritraukimą (teikiant sklaidos užsienyje projektą pridėti užsienio šalies kultūros ar meno organizacijos (-ų) kvietimas (-ai) ar raštas (-ai), kuriame (-iuose) detalizuotas kviečiančios įstaigos indėlis į projektą) ir numato efektyvų veiklų įgyvendinimo planą.	Balai

Architektūros srities projekto rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Projekto veiklų ir rezultatų meninės, kultūrinės veiklos kokybė	Projekto veiklų turinio ir jų rezultatų kultūrinės reikšmės ir meninės kokybės įvertinimas.	Eksperto išvada
2.	Projekto veiklų inovatyvumas ir rezultatų naujumas	Projekto veiklų formų arba temų inovatyvumo, praplečiančio ir praturtinančio srities raidą naujomis kryptimis ar požiūriais, įvertinimas. Veiklų rezultatų naujumo įvertinimas.	Eksperto išvada
3.	Projekto veiklų rezultatai ir jų svarba srities raidai	Projekto veiklų rezultatų poveikio, jo masto ir ilgalaikiškumo, išliekamosios vertės ir svarbos srities raidai įvertinimas	Eksperto išvada
4.	Projekto veiklų ir rezultatų sklaida, jos plotis, skvarba, prieinamumas ir poveikis regionams	Projekto veiklų ir jų rezultatų sklaida, jos plotis, skvarba, prieinamumas įvertinami pagal veiklų skelbimo vietų kiekį, jų patrauklumą ir pasiekiamumą regionams. Taip pat atskirai Lietuvos didiesiems ir mažiesiems miestams skaičiuojami tikslinių dalyvių ir bendras dalyvių skaičius.	Eksperto išvada; veiklų skelbimo vietų patrauklumas ir prieinamumas regionams; tikslinių dalyvių skaičius ir bendras dalyvių skaičius atskiroms vietovėms
5.	Projekto veiklų ir rezultatų viešinimas	Pasirinktų informacijos sklaidos formų ir informacijos pateikimo kanalų įvairovė ir efektyvumas.	Eksperto išvada; skirtingų informacijos kanalų kiekis ir jų lankytojų skaičius
6.	Projekto proceso efektyvumas ir veiklų bei jų rezultatų išbaigtumas	Veiklų ir jų rezultatų, nurodytų plane, įgyvendinimo lygio ir išbaigtumo įvertinimas.	Eksperto išvada; santykinė įgyvendinimo dalis procentais

Kultūra^τ

www.kulturostyrimai.lt